

může býti řeči o vzájemných pohledávkách a dluzích, a že tu tedy nejde o pohledávku, která by příslušela státu proti jiné osobě, stačí odkázati na ustanovení § 3, odst. 2, zák. č. 143/1930 Sb. z. a n. o poštovní spořitelně, podle kterého jest poštovní spořitelna právnickou osobou. Pokud tedy má povinný, v souzeném případě stát, složenou hotovost u poštovní spořitelny, má stát proti poštovní spořitelně pohledávku na vyplacení této u ní složené hotovosti a může tato pohledávka státu proti poštovní spořitelně býti zabavena právě tak, jako by šlo o pohledávku proti kterékoliv jiné osobě třetí.

Čís. 16710.

Neplatnost zmocňovacího příkazu na případ zmocnitelovy smrti (mandatum mortis causa).

Ustanovení § 881 obč. zák. se týká jen právních jednání mezi živými a nejsou v něm upraveny příkazy na případ smrti.

Zůstavitelův příkaz daný jiné osobě, aby po jeho smrti naložila s pozůstalostním jměním určitým způsobem ve prospěch určité osoby (mandatum post mortem), je neplatné.

Předpokladem platnosti darování mezi živými jest, aby se odevzdání daru stalo ještě za dárceva života.

(Rozh. ze dne 16. února 1938, Rv I 1156/36.)

Žalobkyně Božena R. se na žalované jako dědičce po zemřelém Čenku K. domáhá vydání určitých vkladních knížek a cenných papírů, uvádějíc k odůvodnění žaloby, že Čeněk K. odevzdal Františce V. několik neděl před svou smrtí zapečetěnou obálku obsahující vkladní knížky a cenné papíry s podotknutím, aby pro případ, kdyby se s ním něco v sanatoriu, kam se šel léčit, stalo, odevzdala balíček žalobkyni. Obálka byla zapečetěna a zůstavitel na ni vlastní rukou napsal »K odevzdání mojí sestře Roženě R., Čeněk K.«. Když se pak ze sanatoria asi 25. ledna 1933 vrátil, vrátila mu Františka V. dotčenou zapečetěnou obálku s uvedeným obsahem Čeněk K. poté odevzdal onen balíček své pokladní Elišce K. a žádal ji, aby balíček *u s c h o v a l a* v psacím stole a aby jej pro případ, že by se s ním něco stalo, t. j. v případě úmrtí, *d a l a* žalobkyni. Eliška K. vyhověla tomuto rozkazu a *u s c h o v a l a* balíček v psacím stole. Když pak Čeněk K. dne 19. února 1933 zemřel, odebrala se Eliška K. s dotčeným balíčkem k Františce V. a ta jej odevzdala podle zůstavitelova přání žalobkyni. Při projednávání pozůstalosti složila žalobkyně ony vkladní knížky a cenné papíry na výzvu soudního komisaře do soudního deposita, žalovaná však nechce uznati žalobkynin nárok k vkladním knížkám a cenným papírům, o něž jde, ačkoliv jí byly podle žalobkynina názoru pro případ smrti darovány po

případě odkázány. Nižší soudy zamítly žalobu, odvolací soud z těchto důvodů: Pokud odvolatelka uchylujíc se od shora uvedeného přednesu v první stolici, tvrdí v odvolání, že zůstavitel přijav po svém návratu ze sanatoria ke konci ledna 1933 vzpomenutý balíček od Františky V., odevzdal jej poté s cennými papíry a vkladními knížkami Elišce K. s tím opětným příkazem, aby jej po jeho smrti vydala žalobkyni, že Čeněk K. dne 19. února 1933 zemřel a že Eliška K. dle jeho příkazu po jeho smrti odevzdala balíček s cennými papíry a vkladními knížkami žalující, jde o nedovolené novoty (§ 482, odst. 2, c. ř. s.), k nimž odvolací soud nemůže přihlížeti. Odvolatelka se na podkladě právě dotčeného odchylného nového přednesu snaží doličiti, že šlo ve skutečnosti o darování mezi živými, ale zapomíná, že darování mezi živými na rozdíl od darování pro případ smrti předpokládá, že se odevzdání daru stalo skutečně ještě za zůstavitelova života, kdežto při darování mortis causa je předpokladem, že má býti dar splněn teprve po smrti. V souzeném případě podle žaloby přednesené v první stolici nedošlo ke skutečnému odevzdání balíčku Elišce K. v úmyslu darovacím, nýbrž šlo o odevzdání do úschovy. Takovýmto jednáním nemohlo ovšem býti ani založeno nějaké mandatum mortis causa, poněvadž chybí zde »předání«. Hledíc na to, že podle § 961 obč. zák. jsou schovatelovy povinnosti přesně ustanoveny a že podle § 319 obč. zák. není schovatel oprávněn sám o své újmě změnit právní důvod držby, byl stav věci až do zůstavitelovy smrti i podle žalobkynina přednesu ten, že Eliška K. byla pouhou schovatelkou, nikoliv mandatářkou. Avšak i kdyby per inconvincitum šlo o jakési mandatum mortis causa, musila by tu Eliška K. býti činná jako něčí zmocněnkyně, a to buď zůstavitele neb žalobkyně. V prvním případě by šlo o zmocnění k darování, k němuž však je podle § 1008 obč. zák. třeba zvláštní plné moci, znějící právě na druh uvedeného právního jednání. Taková plná moc však jí dána nebyla a nebylo v první stolici ani tvrzeno, že byla dána. Poznámku zůstavitele na balíčku napsanou »K odevzdání mé sestře Boženě R. . .« nelze zřejmě pokládati za takovou plnou moc pro nedostatek náležitostí a hlavně pro neurčitost. V druhém případě by musila míti Eliška K. plnou moc od žalobkyně, třeba jen ústní. Ani to však nebylo v řízení před soudem první stolice tvrzeno. Jest tedy právní konstrukce mandatum post mortem v souzené věci pochybená.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

V řízení před prvním soudem tvrdila žalobkyně, že jde o darování pro případ smrti, v odvolání však zaujala stanovisko, že šlo o darování mezi živými a o tak zvané »mandatum post mortem«, kterýžto názor hájí také v dovolacím spise. Pokud žalobkyně při tom vychází ze skutkového přednesu, který učinila v řízení před první stolicí, nejde

o nový nárok ani o změnu žaloby (§§ 482, odst. 1, a 483, odst. 3, c. ř. s.), poněvadž žalobkyně z téže skutkové podstaty vyvozuje toliko nárok právně jinak kvalifikovaný a odůvodňovaný s použitím jiné zásady právní, než která byla původně uplatněna v žalobě (srov. rozh. č. 15329 Sb. n. s.).

Jádro sporu je tedy v jeho právním posouzení. Obecný zákoník občanský ustanovuje v § 1022, že vztahuje-li se plná moc i na případ zmocnitelovy smrti, má zmocněnec právo a povinnost jednání dokončiti. Předmětem plné moci může sice býti také darování za podmínek v § 1008 vytyčených a podle § 1005 může zmocňovací smlouva býti uzavřena i ústně. V literatuře a praxi jest však sporno, zda lze dovoliti zmocnění na případ smrti zmocnitelovy (*mandatum mortis causa*), aby bylo učiněno darování. Platnost takového příkazu hájí Ehrenzweig ve svém pojednání: *Die Schenkung auf den Todesfall*, zejména v § 12: *Der Auftrag auf den Todesfall*, a v § 13 *Ergebnisse* (toto pojednání bylo uveřejněno v r. 1911 v II. díle: *Festschrift zur Jahrhundertfeier des Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches*, na str. 624—685, a jsou v něm uvedena také příslušná rozhodnutí bývalého nejvyššího soudu vídeňského a další literatura). Podobného názoru jest Krasnopolski v *Erbrecht*, 1914 na str. 171 a Klang ve svém Komentáři k obč. zák. z r. 1934, II/1, str. 17 a další (k § 531), II/2, str. 230 a 231 (k § 881 č. 12) a str. 841 a 842 (k § 1022), který označuje § 1022 za dispoziitivní a řeší spornou otázku kladně s hlediska § 881 obč. zák. Ale Ehrenzweig sám přiznává obmyšlenému žalobu proti dědici jen tehdy, opírá-li se o platný, v předepsané formě zřízený odkaz (srov. str. 681 řečeného pojednání). Klang (Gschntzer) pak připouští, že jeho řešení, vybudované na podkladě § 881 obč. zák., znamená obcházení formy jednání na případ smrti (II/2, str. 231). Rouček-Sedláček ve svém Komentáři k Československému obecnému zákoníku občanskému praví, že o. z. o. zásadně zamítá smluvní vázanost na případ smrti, a připouští jen dvě výjimky, a to ve smlouvě dědické, která je zvláštním případem smluv svatebních, a jako darování na případ smrti za předpokladů uvedených ve druhé větě § 956 (IV k § 956, str. 447). K § 881, str. 176 pod č. 6 výslovně zastává Sedláček názor, že ustanovení § 881 obč. zák. se týkají právních jednání mezi živými a že tudíž nejsou tam upraveny příkazy na případ smrti; takový příkaz jest odvolatelný, jde tudíž o pořízení na případ smrti a k platnosti takového příkazu se vyžaduje forma posledního pořízení.

Dovolací soud souhlasí s názorem právě uvedeným, a to také proto, že by se veškeré záruky, které zákon předepsal pro platnost posledních pořízení, staly ilusorními, kdyby zůstavitel udělením plné moci mohl pro případ své smrti třetí osobu (*«alter ego»*) pověřiti tím, aby volně nakládala s pozůstalostním jměním. Ustanovení § 1022 obč. zák., že zmocněnec jest oprávněn a povinen jednání přivést ke konci i po smrti zmocnitelově, vztahuje-li se plná moc také na případ smrti, nelze roz-

uměti tak, že takto může zůstavitel udělit neodvolatelnou plnou moc a obcházeti zákonné předpisy o zachování formálních náležitostí při posledním pořízení (srov. rozhodnutí Glaser-Unger n. ř. č. 1208).

Že tu nešlo o darování mezi živými ve smyslu §§ 938 až 955 obč. zák., dovedl již správně napadený rozsudek, k jehož důvodům se dovolatelka odkazuje.

Čís. 16711.

Vzájemné nároky na náhradu škody, vzniklé ze střetnutí se provozů podrobených povinné odpovědnosti (§ 3, odst. 1, autom. zák. č. 162/1908 ř. z.), řídí se vždy podle obecného práva občanského (§ 3, odst. 3, uved. zák.), ať jde o škodu přímou, či o škodu nepřímou. Takovýmto nárokem jest i nárok vlastnice motorového vozidla, které sama řídila, proti dráze, vyvozovaný z usmrcení jejího ve vozidle spolujedoucího manžela (§ 1327 obč. zák.) při srážce s vlakem.

(Rozh. ze dne 16. února 1938, Rv I 2369/36.)

Srov. rozh. č. 10034 Sb. n. s.

Dne 19. července 1934 se na křižovatce cesty vedoucí od B-L. k B-H. se železniční tratí vedoucí z P. do T. v kilometru 5.5 srazil osobní automobil řízený žalobkyní s motorovým vlakem a při srážce žalobkynin manžel František K. byl smrtelně zraněn a krátce potom zemřel. Tvrdíc, že usmrcením manžela, jenž byl obchodníkem, jí vznikla škoda, domáhá se na žalovaném Československém státě zaplacení 10.389 Kč 45 h, omezených na 6.648 Kč 35 h, a placení důchodu 1.500 Kč měsíčně. Soud prvního stolu uznal zčásti podle žaloby a uvedl v otázce, o níž tu jde, v důvodech: Především je řešiti otázku, zda jest v souzené věci užití zákona o odpovědnosti železnic, či se zřením na střetnutí se vlakem s motorovým vozidlem předpisů o náhradě škody podle občanského práva. Předpisy zákona č. 27/1869 a 142/1902 ř. z. a zákona č. 162/1908 ř. z. o odpovědnosti ze zákona se nevztahují na vzájemné nároky na náhradu z poškození povinných nebo jejich věcí, jež vzniknou z jedné a téže škodlivé události, a nerozlišuje se, zda událost ta vznikla z provozu motorového vozidla samého, nebo při setkání se provozů motorových vozidel navzájem nebo s provozy podniků, jež podléhají povinné odpovědnosti podle zák. č. 27/1869 ř. z. a č. 147/1902 ř. z. Nároky na náhradu škody se ve všech uvedených případech řídí podle obecného práva občanského. V souzeném případě jde o srážku železničního motorového vozu s automobilem, jež vedla ke smrti žalobkynina manžela Františka K. Ten nebyl ani řidičem, ani vlastníkem automobilu, v němž seděl, nýbrž vlastníci a řidičkou byla žalobkyně. Františka K. jest tudíž pokládati za »třetího«, jemuž byla způsobena škoda, totiž smrt ze střetnutí obou provozů, podrobených povinné odpověd-